

**ŚRODOWISKO BEZPIECZEŃSTWA RP DZISIAJ I W PERSPEKTYWIE 15 LAT
– TERRORYZM KLASYCZNY ORAZ TERRORYZM Z ZAGROŻENIEM
OD CZYNNIKÓW RAŻENIA CBRN**

**SAFETY ENVIRONMENT POLAND TODAY AND IN THE PERSPECTIVE
OF 15 YEARS. CLASSICAL TERRORISM AND TERRORISM HAZARD FROM
CBRN INFLUENCE FACTORS**

Sławomir Kleszcz¹

WYDZIAŁ LOGISTYKI WAT
INSTYTUT SYSTEMÓW BEZPIECZEŃSTWA I OBRONNOŚCI

Streszczenie: W artykule omówiono wybrane zagadnienia związane ze środowiskiem bezpieczeństwa RP w perspektywie najbliższej dekady w złożonej sytuacji geopolitycznej. Wskazano główne obszary zagrożeń w ujęciu globalnym, jak również w makroregionie Europy Środkowej. Wyjaśniono istotę współczesnego terroryzmu, o różnorodnej podmiotowości, a także ewentualne kierunki zagrożeń w ujęciu klasycznym, jak i z wykorzystaniem niekonwencjonalnych środków rażenia.

Abstract: The article discusses selected issues related to the security environment of the Republic of Poland in the perspective of the next decade in a complex geopolitical situation. It indicates the main areas of threats in the global as well as the macro-region of Central Europe. He explains the essence of contemporary terrorism, with a variety of subjectivity, as well as possible directions of threats in classical and unconventional means of destruction.

Słowa kluczowe: obronność państwa, środowisko bezpieczeństwa RP, terroryzm klasyczny i niekonwencjonalny, czynniki CBRN.

Keywords: defiance of the state, security environment of the Republic of Poland. Classic terrorism and unconventional, CBRN factors.

¹ Sławomir Kleszcz, dr, pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Systemów Bezpieczeństwa i Obronności WAT. Zainteresowania naukowe: zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa narodowego, obrona przed bronią masowego rażenia; e-mail: slawomir.kleszcz@wat.edu.pl. Sławomir Kleszcz, Ph.D., researcher and teacher of the Institute of Security and Defense Systems MUT. Research interests: crisis management in the national security system, defense against weapons of mass destruction; e-mail: slawomir.kleszcz@wat.edu.pl.

Wstęp

Pojęcie bezpieczeństwa państwa na przestrzeni czasu ulegało i nadal ulega stałej konceptualizacji. Sposób jego postrzegania, badania oraz interpretowania tak w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym zależy od wielu czynników zarówno o charakterze wewnątrzpaństwowym, jak i międzynarodowym².

Bezpieczeństwo jest jedną z najbardziej cenionych wartości w wymiarze społecznym i indywidualnym. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego danego społeczeństwa stanowi podstawowy warunek rozwoju zarówno poszczególnych jednostek, jak i państwa rozumianego, jako zorganizowana grupa jednostek.

Chodzi tu o możliwość nie tylko istnienia (trwania), ale przede wszystkim kreatywnego, twórczego i integralnego rozwoju człowieka, społeczeństwa, narodu i państwa, poprzez zapewnienie mu zdolności do ochrony wartości wewnętrznych, możliwości realizacji określonych celów, które nadają życiu wyższych wartości i głębszego sensu, a tym samym uzasadniającej potrzebę owego istnienia. Bezpieczeństwo, będąc gwarantem istnienia, stabilności, tożsamości, wolności, niezależności, ochrony poziomu i jakości życia, a także wielu innych składających się na ową jakość potrzeb, jest wartością najwyższą i dobrem wspólnym całego narodu i państwa³.

Dynamika wydarzeń w otoczeniu bezpieczeństwa Polski jest dziś największa od upadku Związku Sowieckiego. Obserwujemy coraz gwałtowniejsze zmiany, nie tylko polityczne, ale również gospodarcze, społeczne czy kulturowe.

Nie ulega wątpliwości, że obecnie strategiczne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego podlega niezwykle dynamicznym zmianom. Coraz bardziej widoczny staje się rozłam na wielu polach między globalizacją a interesami państw narodowych. Proces globalizacji, który miał stwarzać pewne warunki stabilizacji bezpieczeństwa spotyka się z narastającym sprzeciwem w różnych miejscach naszego świata zarówno w państwach rozwijających się, jak i rozwiniętych. Przybiera on rozmaite formy i staje się coraz częściej napędem nieistniejących do tej pory nowych ruchów społecznych i politycznych. Mają one zróżnicowane propozycje programowe, które niejednokrotnie w znacznym stopniu różnią się od dotychczas przyjętych w liberalnym funkcjonującym obszarze europejskich kultur demokratycznych państw.

Ład oparty na prawie międzynarodowym podlega różnorodnym wstrząsom. Źródłem tego są dążenia i ambicje poszczególnych państw do odgrywania ważniejszej roli w wymiarze regionalnym czy też globalnym. Zazwyczaj ich motywacje różnią się, często występuje wśród nich pogląd o potrzebie ograniczania wszechobecnej dominacji Stanów Zjednoczonych. Dochodzą głosy niektórych państw, wysuwające propozycje rewizji obecnie panującego porządku międzynarodowego, które często

² K. Świerszcz, *Bezpieczeństwo państwa w czasach współczesnych w ujęciu podmiotowo-aksjologicznych wyzwań*, „Przegląd nauk o obronności”, nr 1-2, WAT, Warszawa 2016, s. 66.

³ Ibidem.

łączą się z ambicjami ekspansji terytorialnej. Należy w najbliższym okresie spodziewać się nieuchronnych zmian, wynikających z relatywnego zmniejszenia roli państw Zachodu w świetle pojawiających się na arenie międzynarodowej nowych potęg gospodarczych, a tym samym rozwijających własny potencjał militarny. Można jednak przyjąć, że w szerokim ujęciu Stany Zjednoczone pozostaną nadal globalną potęgą, mającą zdecydowany wpływ na politykę światowego bezpieczeństwa, jak i układ sił. Niemniej można się spodziewać pewnego przycelowania i zwiększenia zainteresowania USA regionem Pacyfiku, Azji Wschodniej, zmieniającej się Afryki czy też Bliskim Wschodem, związanym ze swoistą zmianą układu sił. W obszarze zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa należy się spodziewać wzmożonej działalności aktorów niepaństwowych tych działających już, jak Al. Kaida, ISIS zwane potocznie Państwem Islamskim oraz tworzeniem się nowych jeszcze niezidentyfikowanych organizacji niepaństwowych, wykorzystujących tak zwaną „próżnię” politycznie zdestabilizowanych państw do realizacji własnych interesów czy też celów politycznych. Należy mieć świadomość, że aktorzy niepaństwowi rozumiani często jako korporacje ponadnarodowe, organizacje pozarządowe, różnorodne ruchy społeczne czy też grupy ekstremistyczne, to bardzo zróżnicowane i szerokie grono o różnorodnych poglądach, często bardzo skrajnych i co gorsze o różnej motywacji oraz sposobach i celach działania. To też w przyszłości istotnego znaczenia nabiera potrzeba monitorowania ich działań, co może nie być prostym zadaniem, choć niezwykle istotnym dla zapewnienia bezpieczeństwa w wymiarze globalnym oraz regionalnym, w tym państwowym.

Obecnie da się zauważyć rodzące się pewne trendy społeczne, które coraz bardziej można dostrzec w państwach rozwijających się, takie jak fale migracji, napięcia społeczne o podłożu etnicznym i religijnym, jak również rosnące napięcia w coraz mniej wydolnych państwach o reżimowym, autorytarnym charakterze, które w sprzyjających warunkach przerodzić się mogą w sytuacje kryzysowe. Opanowanie ich wymagać będzie, stosownie do zjawisk, zaangażowania organizacji międzynarodowych, a za tym kierowania w te regiony sił pokojowych, jako operacji pokojowych czy też humanitarnych, których celem będzie neutralizacja zagrożeń oraz zaprowadzenie ładu, porządku i spokoju społecznego.

Dynamiczny rozwój technologiczny będzie miał nie tylko pozytywne implikacje, ale może stać się również źródłem niestabilności. Wprowadzanie nowych metod komunikacji społecznej o wymiarze globalnym, brak kontroli nad dużymi zbiorami danych, obniżenie kosztów użycia nowoczesnych technologii zastosowanie maszyn uczących się w celach militarnych – to tylko pewna wybrana część zjawisk, które mogą w przyszłości stanowić wyzwania o nieznanym wcześniej charakterze i skali.

Strategiczny przegląd obronny, który został przeprowadzony i zakończony 2016 roku raportem jednoznacznie wskazuje podstawowe obszary, które w najbliższych latach będą kształtować środowisko bezpieczeństwa, pojmowane w układzie

narodowym, jak i globalnym, a są to: – agresywna polityka Federacji Rosyjskiej dążąca do zmiany układu sił i nowego ładu światowego; – niestabilne sąsiedztwo wschodniej i południowej flanki NATO; – terroryzm szeroko rozumiany, o różnorodnej podmiotowości od skrajnie islamistycznej, poprzez separatystyczny, czy też skrajnie lewicowy i prawicowy lub niezidentyfikowany dotychczas⁴.

Wydarzenia ostatnich lat, takie jak agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, destabilizacja Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej czy kolejne zamachy terrorystyczne, pokazują rosnące zagrożenia dla Polski.

1. Agresywna polityka Federacji Rosyjskiej

Federacja Rosyjska dąży do wzmocnienia swojej pozycji w globalnym układzie sił przy użyciu różnych metod. Wśród nich znajdują się m.in. łamanie prawa międzynarodowego, regularne użycia siły i przymusu w relacjach z innymi państwami, a także próby destabilizacji zachodnich struktur integracyjnych. Stanowi to zagrożenie głównie dla Polski i innych państw regionu, ale i innych państw zainteresowanych stabilnym ładem międzynarodowym⁵. Federacja Rosyjska otwarcie deklaruje, że uznaje NATO za główne zagrożenie dla swojego bezpieczeństwa, mimo licznych działań Sojuszu Północnoatlantyckiego świadczących o jego defensywnym charakterze. Obecnie zaangażowana w konflikty na Ukrainie i w Syrii. Utrzymuje silne kontyngenty wojskowe w pobliżu Gruzji w Armenii, Abchazji oraz byłych republikach w Kazachstanie, Tadżykistanie czy Kirgistanie. Posiada bazy na morzach w tym Morzu Śródziemnym (Tartus w Syrii). W znaczący sposób rozbudowuje swój potencjał w Zachodnim Okręgu Wojkowym, tym samym ponownie przyjmuje rolę poważnego gracza, z którym należy się liczyć, kształtującego bezpieczeństwo w wymiarze europejskim i światowym. Mając to na uwadze, Rosję należy postrzegać jako poważne zagrożenie dla światowego bezpieczeństwa. Między innymi z powodu historycznie ukształtowanych imperialnych ambicji. Niepokojące jest również to, że obecnie USA nie potrafi określić w sposób zdecydowany własnej klarownej strategii wobec wzrastających dążeń i zapędów Rosji. Ostatecznym celem Rosji pozostaje zaprowadzenie nowego ładu międzynarodowego, opartego na tzw. koncercie mocarstw. Można obecnie założyć, że do 2032 roku Moskwa utrzyma agresywną linię w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa. Stwarza to bezpośrednie zagrożenie dla Polski oraz innych państw wschodniej flanki NATO, z uwagi na asymetrię potencjałów militarnych pomiędzy Rosją i wspomnianymi państwami⁶.

⁴ Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, MON, maj 2017.

⁵ Ibidem, s. 21.

⁶ Ibidem.

Szczególny niepokój wzbudzają przypadki użycia przez Rosję sił zbrojnych do realizacji celów politycznych, czego przykładami są wojna z Gruzją w 2008 roku czy bezprawna aneksja Półwyspu Krymskiego i napaść na Ukrainę w 2014 roku. Rosja jest gotowa destabilizować sytuację w innych państwach i podważać ich integralność terytorialną, jawnie łamiąc przy tym prawo międzynarodowe. Podejmowane przez nią działania są często maskowane i prowadzone poniżej progu wojny.

Wywołanie przez Moskwę konfliktu o skali regionalnej, z udziałem jednego lub kilku państw członkowskich NATO, jest realną perspektywą. Możliwe jest również prowokowanie konfliktów zastępczych w różnych częściach świata, w celu tworzenia nowych pól nacisku na państwa Zachodu⁷.

Prezydent Rosji W. Putin w wygłoszonym 1 marca orędziu poprzedzającym wybory, na forum Zgromadzenia Federalnego przedstawił ważne wątki bezpieczeństwa międzynarodowego. Widać to było zwłaszcza w stylu przesłania, buńczucznej i emocjonalnej narracji kierowanej do wyborców, ale także w doborze tematyki z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego, w tym obronności Rosji, na której skoncentrował się Putin. Głównym tematem była uderzeniowa broń strategiczna jako odpowiedź na wyzwania dla Rosji stwarzane przez amerykańską obronę przeciwrakietową. Łatwo trafić do przekonania Rosjan tezą, że najpotężniejszy środek strategiczny, gwarantujący globalną mocarstwowość Rosji, jakim jest strategiczna broń jądrowa, został zagrożony neutralizacją przez rozbudowywaną przez USA obronę przeciwrakietową. Bez skutecznego odstraszenia nuklearnego Rosja nie byłaby mocarstwową Rosją, utraciłaby swą mocarstwową pozycję. I przed tym śmiertelnym zagrożeniem prezydent Putin Rosję wybronił, zapewniając jej ofensywne środki strategiczne zdolne do skutecznego pokonania każdej obrony przeciwrakietowej: obecnej i przyszłej⁸. W wymiarze międzynarodowym takie eksponowanie przez Putina problematyki strategicznej broni nuklearnej i jej nowej perspektywicznej generacji jest kolejnym potwierdzeniem, że między Rosją i Zachodem, w tym głównie USA, trwa nowa zimna wojna, przyjmująca formę wzajemnego straszenia się potencjałami militarnymi. To już nie ulega wątpliwości, że jest ona w swojej treści nieco inna niż tamta, pierwsza, z XX wieku. Doszła w niej cała gama nowych zagrożeń i działań o charakterze hybrydowym, ale istota jej jest taka sama: konfrontacja polityczna z sięganiem w niej po argumenty militarne. Tym samym Rosja realizuje szeroko zakrojony plan modernizacji technicznej sił zbrojnych, prowadzi intensywny program ćwiczeń i militaryzuje społeczeństwo. Wydatki na cele militarne stanowią dla niej priorytet i należy liczyć się z tym, że zostaną utrzymane na wysokim poziomie nawet przy długotrwałej stagnacji gospodarczej⁹. W grudniu 2010 r. zatwierdzony został dziesięcioletni Państwowy Program Uzbrojenia na lata 2011-2020 (ros. GPW

⁷ Ibidem, s. 22.

⁸ S. Koziej, *Nakręcanie drugiej zimnej wojny*, Warszawa 1.03.2018 r.

⁹ Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, op. cit., s. 22.

2020). Według jego założeń na zakup nowego uzbrojenia i prace badawczo-rozwojowe w zakresie nowych technologii wojskowych miało być przeznaczonych ok. 19 bln rubli (ok. 600 mld USD wg ówczesnego kursu). Celem tego programu było i jest podniesienie wskaźnika nowoczesnego uzbrojenia w rosyjskiej armii z ok. 10 proc. w 2008 r. do ok. 70 proc. w 2020 r. Z przewidzianych w programie środków miało zostać sfinansowane pozyskanie m.in. 600 samolotów i 1100 śmigłowców dla sił powietrznych, ok. 100 okrętów dla marynarki wojennej, w tym ok. 25 korwet, 14-15 fregat i 24 okręty podwodne (z czego 8 typu Boriej, przenoszących międzykontynentalne pociski wielogłowicowe R-30 Buława) oraz 2300 czołgów, 2000 środków artyleryjskich i 120 wyrzutni pocisków Iskander-M dla wojsk lądowych. O nowe typy uzbrojenia miały się też wzbogacić rosyjskie siły strategiczne (pociski RS-24 Jars, RS-12M1/2 Topol-M) i jednostki obrony przeciwlotniczej (ok. 400 systemów S-400 Triumf i 100 S-500 Triumfator-M)¹⁰. Na uwagę zasługują informacje o przystąpieniu do ostatnich testów nowych wieloczołonowych strategicznych rakiet balistycznych SARMAT o zasięgu nie tylko międzykontynentalnym, ale globalnym, o wprowadzeniu już do użycia w rosyjskich siłach zbrojnych rakietowej broni supersonicznej (Kindżał), czyli rakiet o ogromnej prędkości i broni laserowej. Kolejnym mogą być natomiast wprowadzone z innymi supernowoczesnymi systemami strategicznymi zdolnymi do rażenia także bronią atomową, zapowiadane również przez Rosję, oceaniczne drony podwodne o napędzie atomowym oraz strategiczne rakiety manewrujące globalnego zasięgu również o napędzie atomowym.

Rosyjska polityka jest wysoce skoordynowana z operacjami służb specjalnych, w tym środkami aktywnymi (np. działaniami dezinformacyjnymi), stosowanymi wobec innych państw. Dezinformując i manipulując rzeczywistością, Moskwa prowadzi długofalowe działania destabilizacyjne, podsyci konflikty między poszczególnymi państwami NATO i UE, podważa demokratyczny proces wyborczy i europejski system wartości, osłabia projekt integracyjny UE i współpracę transatlantycką, uzasadnia swe prawo do budowania własnej strefy wpływów w Europie. Coraz więcej państw doświadcza konsekwencji tych działań dla bezpieczeństwa narodowego. Budzi to ich zdecydowaną reakcję, skłania państwa NATO i UE do wypracowania mechanizmów ostrzegawczych identyfikujących zagrożenie i przeciwdziałania mu¹¹. Rosja ma ponadto długą tradycję prowadzenia dezinformacji. Jej strategia zawsze była konstruowana dwutorowo: jako wprowadzanie w błąd i jako wywieranie wpływu. Kluczową funkcję w realizacji technik dezinformacyjnych pełniły i pełnią nadal służby specjalne, głównie z powodu posiadania informacji niezbędnych do formułowania strategicznych celów i zadań polityki Kremla, typowania zewnętrznych operatorów rosyjskiej dezinformacji i ich niejawnego finansowania. Pierwsze tzw. dezinformbiuro powstało

¹⁰ T. Smura, R. Lipka, *Program modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej – stan realizacji i perspektywy powodzenia*, portal Defence 24 (21.02.2015).

¹¹ J. Darczewska, *Dezinformacja – rosyjska broń strategiczna*, Ośrodek Studiów Wschodnich.

w 1923 r. w ramach OGPU/NKWD. Odrębną komórką skonstruowaną do działań dezinformacyjnych był wydział „D” (ros. *dieza* – dezinformacja) powołany w 1959 r. w ramach I Zarządu Głównego KGB (wywiad), przekształcony z czasem w Służbę „A” (ros. *aktiwka* – działania aktywne). Po rozwiązaniu KGB została ona przekształcona w Służbę „MS” (ros. *mieroprijatija sodiejstwija* – środki, przedsięwzięcia wsparcia). Analogiczne struktury istniały w ramach wywiadu wojskowego (GRU), gdzie do 1991 r. działał VII Zarząd (specpropaganda). Praktyka unaocznia też znamiennej ewolucję podejścia Kremla do strategii dezinformacji: od słowa do działania oraz od form miękkich do twardych (od dywersji informacyjnej do twardej dywersji). Także współcześnie służby specjalne stanowią kluczową część zaplecza wykonawczego operacji wpływu, pełniąc funkcję informacyjną (rozpoznanie sytuacji), organizacyjną, zabezpieczającą, kontrolną, a także moderacyjną i inspiracyjną. Kanały służb służą do budowania sieci agentury wpływu i finansowania akcji wsparcia polityki Kremla. Generując fałszywe świadectwa, aktywizując opozycję wewnętrzną w krajach Zachodu i kreując tam kryzysy polityczne i społeczne, a także wydarzenia pożądane z punktu widzenia Kremla, działają pod jego nadzorem i kontrolą. Dezinformacja jest dla Rosji atrakcyjnym narzędziem z wielu względów: ma szeroki transgraniczny zasięg, niewiele kosztuje, jest anonimowa, pozwala ukryć tożsamość dezinformatora, umożliwia realizację celów polityki Kremla. Wielostronne akcje dezinformacyjne Rosji nie słabną. Ponadto można zaobserwować pewne tendencje do poszerzenia zaplecza wykonawczego i koncepcyjnego operacji wpływu. Oznacza to, że ich kryzysotwórcza rola będzie wzrastać, stanowiąc coraz większe zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego państw demokracji. Jego skuteczne odparcie będzie wymagać nie tylko zwiększonej uwagi podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, ale i dalszych intensywnych badań dotyczących systemowych projektów organizacyjnych, idei je umożliwiających, technik wpływu, korupcyjnych mechanizmów finansowania jego zewnętrznych operatorów, a także wypracowania procedur pozwalających na szybkie, skuteczne zneutralizowanie rosyjskiej dezinformacji. Poszerzenie wiedzy o rosyjskiej dezinformacji pozwoli uniknąć myślenia, że agresor jest schematyczny – należy być przygotowanym na nowe, nieznane jeszcze metody konfrontacji informacyjnej¹².

2. Niestabilne sąsiedztwo wschodniej flanki NATO

Federacja Rosyjska pozostaje głównym źródłem niestabilności w sąsiedztwie wschodniej flanki NATO. Za pomocą zróżnicowanych narzędzi wpływa ona na sytuację w krajach byłego ZSRS, stymulując konflikty polityczne, korumpując tamtejsze elity, dąży do uzyskania kontroli nad słabymi jeszcze strukturami państwowymi. Powoduje to, że jest wiele niepokojących tendencji w regionie, które niejednokrotnie można

¹² Ibidem, s. 4.

powiązać z działalnością państwa rosyjskiego. Istotnym czynnikiem destabilizującym sytuację w obszarze państw wschodniej flanki są liczne ćwiczenia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej prowadzone z Federacją Białoruską. Przykładem tego były cykliczne już manewry pod kryptonimem „Zapad-2017”, które odbywały się w dniach 14-20 września na sześciu poligonach na Białorusi i trzech w Rosji. Według ministerstwa obrony Rosji wzięło w nich udział 12,7 tys. rosyjskich i białoruskich żołnierzy, mających do dyspozycji około 70 samolotów i śmigłowców, do 250 czołgów, 200 sztuk uzbrojenia artyleryjskiego i 10 okrętów wojennych. W praktyce jednak w ramach jednego scenariusza ćwiczyło – głównie w Rosji – od kilkudziesięciu do ponad stu tysięcy żołnierzy, a zaniżanie liczby uczestników to celowy zabieg Rosji, mający na celu przedstawienie scenariusza manewrów, jako defensywnego, jak i uniknięcie konieczności zaproszenia obserwatorów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Podsumowując manewry, Putin wezwał do przeanalizowania możliwości zwiększenia w szybkim tempie wielkości produkcji zakładów przemysłu obronnego. „Zdolność gospodarki do szybkiego zwiększenia zakresu produkcji obronnej i usług w czasie wojny jest jednym z ważniejszych warunków zapewnienia bezpieczeństwa wojskowego państwa” – zauważył. Jak dodał, przygotowane do tego „powinny być wszystkie strategiczne i po prostu wielkie przedsiębiorstwa, niezależnie od form własności”¹³.

Równoległe z manewrami Zapad, prowadzono na szeroką skalę szkolenia obejmujące mobilizację rezerwistów i gospodarki narodowej, wzmacniając tym samym system mobilizacji państwa.

W bieżącym roku na uwagę zasługują potężne manewry pod kryptonimem „WOSTK-2018”, które były według minister obrony Federacji Rosyjskiej generała armii Siergieja Szojgu jednymi z największych i najbardziej ambitnych manewrów wojskowych w historii Federacji Rosyjskiej, a jeżeli chodzi o obszar działania to również w porównaniu z czasami ZSRR. Świadczyć ma o tym 300 tys. uczestniczących w nich żołnierzy, 36 tys. pojazdów bojowych oraz ponad 1000 statków powietrznych. W manewrach „Wostok-2018”, które odbyły się w dniach 11-17 września br. wzięły udział: jednostki wojskowe z okręgów wojskowych: Wschodniego i Centralnego, Floty Północnej, Wojsk Powietrzno-Desantowych, a także lotnictwo dalekiego zasięgu, transportu wojskowego oraz operacyjno-taktyczne Sił Powietrzno-Kosmicznych. W sumie wykorzystano w tych ćwiczeniach około 300 tys. żołnierzy, około tysiąca samolotów, śmigłowców i bezzałogowych aparatów latających, około 36 tys. czołgów, transporterów i innych pojazdów oraz 80 okrętów i pomocniczych jednostek pływających. O obszarze działań może świadczyć fakt przemieszczania niektórych jednostek wojskowych nawet na odległość 7000 km oraz rejsy o długości 4000 Mm realizowane przez okręty wojskowe. Podobnie jak w ćwiczeniu „Zapad-2017” ćwiczenie poprzedzone zostało zakrojoną na szeroką skalę kontrolą systemu mobilizacyjnego, będącą etapem przygotowań do ćwiczeń „Wostok-2018”. Ćwiczenie mobilizacyjne,

¹³ Rosja wzmacnia system mobilizacyjny. Przygotowanie do dużej wojny?, portal Defence 24, (22.11.2017).

jak podawały rosyjskie media, mogło obejmować nawet 262 tys. żołnierzy, do 900 czołgów, ponad 1000 statków powietrznych i nawet 300 jednostek pływających. W ćwiczenie, trwającym od 20 do 25 sierpnia, zaangażowane były przede wszystkim jednostki Centralnego Okręgu Wojskowego i Wschodniego Okręgu Wojskowego. Jednym z celów podobnych ćwiczeń, jakie Rosja prowadzi w ostatnich latach, jest przygotowanie do szybkiego osiągnięcia gotowości bojowej i przerzutu wojsk po całym terytorium kraju. To powoduje obawy o budowanie przez Rosjan zdolności do podejmowania zaskakujących operacji ofensywnych czy wywierania presji militarnej na państwa ościenne. Obecnie manewry prowadzone są w dużej mierze na Syberii czy w azjatyckiej części Rosji, ale specyfika rosyjskich ćwiczeń powoduje, że ich zakres może być szybko rozszerzony. W przeszłości wielokrotnie Rosja nie dochowywała zasad notyfikacji o prowadzonych ćwiczeniach, np. wynikających z Dokumentu Wiedeńskiego.

Warto zwrócić uwagę również na kilka innych elementów ćwiczenia. Po pierwsze, Rosjanie ustami ministra obrony wprost nawiązują do czasów Układu Warszawskiego i ćwiczenia „Zapad-81”, które miało na celu m.in. zastraszenie krajów NATO i polskiej ludności jeszcze w czasach zimnej wojny, odbywały się na terytorium Polski na kilka miesięcy przed wprowadzeniem stanu wojennego. Fakt prowadzenia tego rodzaju ćwiczeń jest kolejnym dowodem na konieczność wzmacniania systemu obrony kolektywnej NATO: od własnego potencjału najbardziej zagrożonych państw, poprzez jednostki rozmieszczone w zagrożonym regionie w ramach wysuniętej obecności, aż do systemu ich szybkiego wzmocnienia. Równie istotne jest wypracowanie mechanizmów podejmowania decyzji w sytuacji zagrożenia i wreszcie budowa systemu wczesnego ostrzegania (rozpoznania, nadzoru i wywiadu), aby można było właściwie ocenić potencjalne niebezpieczeństwo (nawet w warunkach wojny informacyjnej) i wdrożyć środki zaradcze¹⁴.

Tak zaprogramowane i skonstruowane na dużą skalę i zasięg ćwiczenia, mogą oznaczać przygotowanie do udziału w konflikcie o dużej intensywności, gdyż to w takim wypadku przeprowadza się mobilizację gospodarki narodowej czy powołanie do służby rezerw osobowych. A do takiej sytuacji może dojść przede wszystkim w trakcie konfliktu na dużą skalę, gdzie zaangażowane są siły główne, a nie tylko jednostki dużej gotowości.

3. Terroryzm o różnorodnej podmiotowości

Terroryzm jako zjawisko społeczne jest niezwykle istotnym, a obecnie powszechnym zagrożeniem transnarodowym, co gorsze w przyszłości może rozwinąć się

¹⁴ M. Dura, Wostok 2018: *Największe manewry w historii współczesnej Rosji*, portal Defence 24, (10.10.2018).

w bioterroryzm. Stanowi on niebezpieczeństwo dla życia obywateli, stabilności demokratycznych instytucji, infrastruktury państwa oraz ładu międzynarodowego, w tym także w wymiarze globalnym. Najbardziej dzisiaj rozpowszechnioną, a raczej postrzeganą odmianą terroryzmu jest terroryzm motywowany radykalną ideologią, w tym islamską. Charakterystyczna dla niego jest próba przeniesienia swej aktywności do wnętrza świata zachodniego poprzez intensyfikację zjawiska terroryzmu rodzimego oraz inspirowanie prowadzenia tzw. indywidualnego dżihadu. Innym niepokojącym zjawiskiem kształtującym środowisko bezpieczeństwa są aktorzy niepaństwowi (korporacje międzynarodowe, organizacje pozarządowe, ruchu społeczne czy grupy ekstremistyczne), to bardzo szerokie i zróżnicowane grono, o skrajnie odmiennych motywacjach oraz sposobach i celach działania. Należy mieć świadomość, że w przyszłości śledzenie ich działań będzie coraz trudniejsze. Mogą oni podejmować próby pozyskania dostępu do coraz nowszych technologii, w tym również środków wywołujących czynniki użycia broni masowego rażenia, przyjętych w nomenklaturze NATO jako CBRN (czynniki chemiczne (C), biologiczne (B), radiacyjne i nuklearne (RN)). Należy również liczyć się z tym, że niektórzy wytworzą własne, zaawansowane i niedostępne instytucjom państwowym rozwiązania, które mogą wykorzystać do realizacji własnych instytucjonalnych i nieinstytucjonalnych interesów.

Nie ulega wątpliwości, że szczególnie negatywne skutki dla świata niesie proliferacja broni masowego rażenia. Można ją sprowadzić do trzech „czarnych scenariuszy”:

- „anarchii nuklearnej” w wyniku rozpadu globalnego reżimu nieproliferaacji (opartego na układzie o nieproliferaacji broni jądrowej);
- destabilizacji państwa dysponującego bronią jądrową;
- uzyskania dostępu do środków nuklearnych przez podmioty niepaństwowe, w szczególności organizacje terrorystyczne.

W tym ostatnim przypadku technicznie najłatwiejsze może być wykorzystanie konwencjonalnego ładunku wybuchowego do rozpylenia materiałów radioaktywnych (tzw. brudna bomba)¹⁵, czy też akty dywersji w obiektach energetyki jądrowej.

Raport Europolu z 2017 r. (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report) wskazał pewne trendy i zagrożenia płynące od czynników nazwanych jako CBRN, które miały miejsce 2016 roku i można je ukazać takich obszarach jak¹⁶:

1. Zagrożenie skażeniem żywności

Zagrożenia związane z celowym zanieczyszczeniem żywności lub wody miały miejsce w 2016 roku, zarówno w kontekście kryminalnym, jak i ekstremistycznym. W dwóch przypadkach anarchiści zagrozili użyciem toksycznych chemikaliów. W czerwcu włoscy anarchiści zagrozili zatruciem żywności w supermarketach w Lombardii za pomocą herbicydu. Kampania miała na celu zaprotestowanie

¹⁵ S. Koziej, *Identyfikacja zagrożeń globalnych dla bezpieczeństwa międzynarodowego*.

¹⁶ Raport Europolu – 2017 (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report).

przeciwno użyciu toksycznych chemikaliów w rolnictwie, inżynierii i przemyśle spożywczym. Anarchiści ci zamieścili opis techniczny metod, które mają być stosowane oraz listę potencjalnych celów na swojej stronie internetowej. W grudniu greccy anarchiści opublikowali ostrzeżenie, że skazili kilka produktów spożywczych i napojów międzynarodowych firm. Ich operacja, „Zielona Nemezis #2”, miała się odbyć między Bożym Narodzeniem a Nowym Rokiem w Atenach.

2. Wykorzystanie materiałów radioaktywnych

W listopadzie 2016 roku kilka słowackich instytucji, w tym Ministerstwo Sprawiedliwości, sądy okręgowe i regionalne urzędy policji, otrzymały podejrzone koperty zawierające anonimowe listy. Listy wyraziły niezadowolenie z systemu sądowego i wspomniały o przegranych rozprawach sądowych. Nadesłane listy stanowiły incydenty radioaktywne w 2015 i 2016 r. Pracownicy różnych instytucji sądowych byli narażeni na promieniowanie radioaktywne emitujące cząstki alfa. Dalsze ekspertyzy laboratoryjne potwierdziły obecność w kopertach niewielkich ilości radioaktywnego Americal-241. Sprawa została zbadana i zakwalifikowana przez władze słowackie jako akt terroryzmu. Incydent ten pokazał, że niektóre materiały CBRN, które są powszechnie używane w różnych zastosowaniach cywilnych, w szczególności substancje radioaktywne, mogą być nabywane przez przestępców lub terrorystów z powodu niezastosowania nieodpowiednich środków bezpieczeństwa.

Do tej pory nie zgłoszono żadnych ataków CBRN na dużą skalę w UE przez jakąkolwiek grupę terrorystyczną. Jednak należy mieć świadomość, że tzw. Państwo Islamskie (ISIS) finansujące swoją działalność terrorystyczną głównie ze sprzedaży ropy naftowej, fosforanów, zrabowanych zabytków i podatków nakładanych na ludność na zajętych przez siebie obszarach między innymi Syrii i Iraku, znacznie poprawiło swoją zdolność do produkcji materiałów wybuchowych i improwizowanych ładunków wybuchowych poprzez adaptację istniejącej wojskowej infrastruktury, skradzionej lub odzyskanej z opuszczonych lub podbitych obiektów wojskowych. Istnieją poważne obawy, że zgromadzili oni także wiedzę, aby opracować broń CBRN, która później mogłaby zostać wykorzystana podczas ataków. Na terenach znajdujących się pod jego kontrolą ISIS mogło uzyskać kontrolę nad obiektami CBRN (opuszczonymi obiektami wojskowymi i przemysłowymi, laboratoriami lub zapasami) umożliwiającymi dostęp do czynników chemicznych. Ponadto grupy mogły rekrutować, dobrowolnie lub siłą, naukowców, którzy wcześniej pracowali w sektorach chemicznym, biologicznym lub radio-nuklearnym. Organizacja ds. Zakazu Broni Chemicznej – Organizacji Narodów Zjednoczonych (OPCW–ONZ) jednoznacznie potwierdziła, że Państwo Islamskie używa broni chemicznej w Syrii. Ponadto OPCW stwierdziła, że powyższa tematyka związana z CBRN w 2016 r. i kolejnych latach przez ISI będzie kontynuowana.

Podobnie jak w latach ubiegłych, co wskazuje ostatni raport Europolu 2018 w 2017 r. w UE nie odnotowano ataków terrorystycznych wykorzystujących substancje chemiczne, biologiczne, radiologiczne lub jądrowe (CBRN). Żadne z państw

członkowskich UE nie zgłosiło, że jakiegokolwiek z ich prowadzonych dochodzeń obejmowały planowanie lub przygotowania do ataków terrorystycznych z wykorzystaniem składnika CBRN, jak również rekrutacji wykwalifikowanych osób czy też próby dostępu do CBRN lub pozyskanie materiałów CBRN.

Zagadnienia związane z CBRN w 2017 roku pojawiały się regularnie w internetowej propagandzie terrorystycznej. Liczba internetowych wiadomości i poradników propagandy dżihadystycznej skierowanych do samotnych aktorów i proponujących łatwe do wdrożenia scenariusze ataków CBRN na małą skalę zwiększyły się w porównaniu z latami poprzednimi. W szczególności, kilka mediów dżihadystycznych wykorzystywało kanały mediów społecznościowych do rozpowszechniania wiedzy o broni chemicznej i związanych z nią taktykach terrorystycznych¹⁷.

Materiały CBRN zalecane jako broń terrorystyczna są zazwyczaj toksycznymi chemikaliami przemysłowymi dostępnymi w UE ze względu na ich podwójny charakter i zastosowanie w wielu pokojowych zastosowaniach. Jeden z dokumentów z „Rycerzy Lone Jihad”, wydany przez kanał Furat Wilayah w języku angielskim w 2017 roku, szczególnie sugerował scenariusze CBRN z udziałem zanieczyszczeń żywności i wody jako możliwych metod terrorystycznych dla samotnych aktorów. Należy mieć świadomość, że proponowane proste metody z wykorzystaniem dostępnych środków pozwalają nieprzeszkolonym jednostkom, nawet samotnym aktorom, wykonać praktyczne ataki z wykorzystaniem materiałów CBRN. Sugerując proste metodologie, organizacje terrorystyczne sprawiają, że ataki CBRN są łatwo dostępne i możliwe do wykonania licznych prób w nadziei przeprowadzenia udanego ataku, niezależnie od początkowej wiedzy naukowej lub doświadczenia aktora.

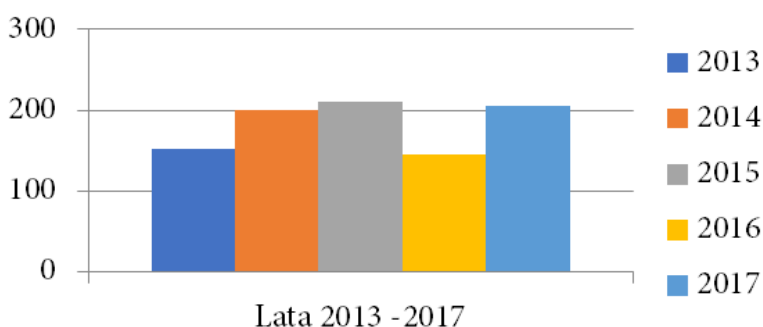
Spisek mający na celu stworzenie improwizowanego urządzenia dyspersyjnego do uwalniania toksycznego siarkowodoru, który został zakłócony w Australii, gdy podejrzani zostali aresztowani 29 lipca 2017 r., ilustruje zamiar terrorystów dżihadystycznych do użycia broni chemicznej w ataku terrorystycznym na Zachodzie. W tej sprawie związanej z terroryzmem CBRN sprawcy doszli do fazy przygotowawczej, w tym do zakupu komponentów i prekursorów oraz projektowania i testowania urządzenia.

W dniu 19 grudnia 2017 r. anarchiści ogłosili zagrożenia w internecie w celu skażenia produktów żywnościowych w Atenach i Salonikach. Grupa aktywistów twierdziła, że celowo wprowadziła kwas solny w napojach bezalkoholowych, mleku, kiełbasach i sosach. Post przez użytkownika Green-Black Commando zatytułowany „Green Nemesis Act 3” na stronie internetowej Ateny Indymedia ostrzegł, że grupa zatrula kilka napojów z międzynarodowych firm kwasem solnym i że wkrótce zastąpią produkty na półkach w supermarkecie. Opublikowali także zdjęcia on-line pokazujące truciznę wprowadzaną do produktów. Podobne zagrożenia związane z zanieczyszczeniem żywności w Grecji zostały opublikowane przez anarchistów w latach poprzednich. Plany te zazwyczaj dotyczą dużych międzynarodowych korporacji, aby zmusić je do

¹⁷ Raport Europolu – 2018 (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report).

wycofania swoich produktów, powodując w ten sposób znaczną utratę przez nich dochodów, w szczególności w okresach dużego zapotrzebowania.

Rozpatrując współczesne zagrożenie terrorystyczne na terytorium UE, należy mieć świadomość, że Kraje Unii Europejskiej ze względu na znaczenie polityczne i ekonomiczne, a także z uwagi na występujące w nich różnice kulturowo-społeczne, stanowią istotny cel ataków terrorystycznych. Ponadto większość tych państw daje wyraz poparcia, a część z nich bierze czynny udział w realnej walce z Państwem Islamskim i innymi niepaństwowymi organizacjami terrorystycznymi. Organizacje terrorystyczne dobierając cele ataków, często zwracają uwagę na możliwość uzyskania jak największego rozgłosu medialnego, dążąc przy tym do maksymalizacji liczby ofiar. Odzwierciedlają to między innymi działania podejmowane w pobliżu obiektów sportowych, centrów handlowych, miejsc rozrywki czy uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, jak to miało miejsce w czasie ataków w Brukseli, Londynie, Manchesterze, Paryżu czy Sztokholmie. Z raportów Europolu (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report) w latach 2013-2015 na obszarze Unii Europejskiej sukcesywnie wzrastała liczba ataków terrorystycznych, zarówno tych nieudanych lub udaremnionych, jak i przeprowadzonych. W 2013 r. było ich łącznie 152, w 2014 r. – 201, a w 2015 r. – 211. Zmiana powyższego trendu nastąpiła w 2016 r., kiedy odnotowano spadek liczby ataków do 142 w 2016 roku¹⁸, a w roku 2017 wrosła o do 205¹⁹ (rys. 1). Od kilku lat na zbliżonym poziomie utrzymuje się w Unii Europejskiej liczba ofiar i osób poszkodowanych w wyniku aktów terroru. W 2015 r. w całej UE zginęło 151 osób, a 360 zostało rannych, natomiast rok później zabito 142 osoby, a raniono 379.

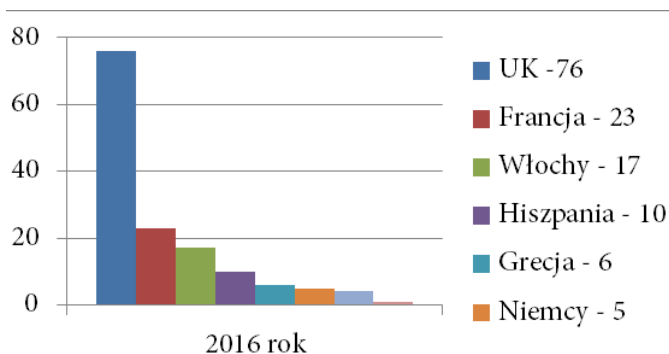
Rys. 1. Liczba ataków terrorystycznych w UE w latach 2013-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie – Raport Europolu 2017 i 2018 (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report)

¹⁸ Raport Europolu – 2017 (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report).

¹⁹ Ibidem, s. 9.

W 2016 r. osiem państw członkowskich zgłosiło 142 nieudane, udaremnione i skutecznie przeprowadzone ataki. Ponad połowa, tj. 76 z nich była w Wielkiej Brytanii. Francja zgłosiła 23 ataki, Włochy – 17, Hiszpania – 10, Grecja – 6, Niemcy – 5, Belgia – 4 i Holandia – 1 (rys. 2). Ze 142 ataków skutecznie przeprowadzonych zostało mniej niż połowa, tj. 47. Państwa członkowskie zgłosiły, że 142 ofiary zmarły w wyniku ataków terrorystycznych, a 379 osób zostało rannych. Prawie wszystkie zgłoszone wypadki śmiertelne i większość ofiar były wynikiem ataków terrorystycznych dżihadystów.

Rys. 2. Liczba ataków terrorystycznych w UE w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie – Raportu Europolu (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report)

Rzeczywisty zakres oraz charakter terrorystycznego zagrożenia w Unii Europejskiej w wielu aspektach znacząco odbiega od medialnego czy stereotypowego wyobrażenia. W krajach Unii Europejskiej do tej pory nie dominowały zamachy o podłożu islamistycznym (dżihadystycznym). W 2013 r. żaden z 152 ataków terrorystycznych, zarówno nieudanych, udaremionych, jak i skutecznie przeprowadzonych, nie miał takiego charakteru. W 2014 r. wśród 201 zdarzeń tylko 2 zaliczono do tego nurtu. Z kolei w 2015 r. na łączną liczbę 211 ataków 17 wynikało z motywacji islamistycznej, 6 miało charakter separatystyczny, 13 – skrajnie lewicowy, 9 – skrajnie prawicowy, a aż 109 przypadków nie zostało zakwalifikowanych do żadnej z powyższych kategorii (rys. 3).

Ostatni raport Europolu za 2016 r. informuje natomiast, że wśród wszystkich ataków (142) zdecydowanie przeważały te o charakterze separatystycznym – 99, a pozostałe zaklasyfikowano jako: skrajnie lewicowe – 27, islamistyczne – 13, niesklasyfikowane – 2 oraz skrajnie prawicowe – 1 (rys. 4). Ataki separatystyczne miały miejsce w Wielkiej Brytanii – 76, Francji – 18 oraz Hiszpanii – 5. Do zamachów inspirowanych poglądami skrajnie lewicowymi doszło we Włoszech – 16, w Grecji – 6 i Hiszpanii – 5. Islamscy terroryści zaatakowali natomiast we Francji – 5, w Belgii – 4 i Niemczech – 4. Pojedyncze przypadki ataków niesklasyfikowanych zarejestrowano w Niemczech i Włoszech, a skrajnie prawicowy w Holandii.

Powyższa sytuacja może ulec zmianie w kolejnych latach. Głównie za sprawą działalności tzw. Państwa Islamskiego (PI) oraz osób utożsamiających się z jego ideologią. PI ponosząc kolejne porażki w Syrii i Iraku, potrzebuje spektakularnych sukcesów, aby mobilizować swoich zwolenników. Jest to też przejaw realizacji strategii PI polegającej na tworzeniu nowych frontów walki przy wykorzystaniu determinacji części sympatyków. Wielokrotnie zwracał na to uwagę dyrektor Europolu Rob Wainwright, podkreślając, że tzw. Państwo Islamskie podjęło decyzję o wysłaniu m.in. do Europy fanatyków celem odwrócenia uwagi od kolejnych porażek, a dokonywanie spektakularnych ataków w państwach UE jest metodą utrzymania morale i zademonstrowania własnej siły²⁰.

Rys. 3. Liczba ataków terrorystycznych w UE w 2015 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie - Raport Europolu (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report)

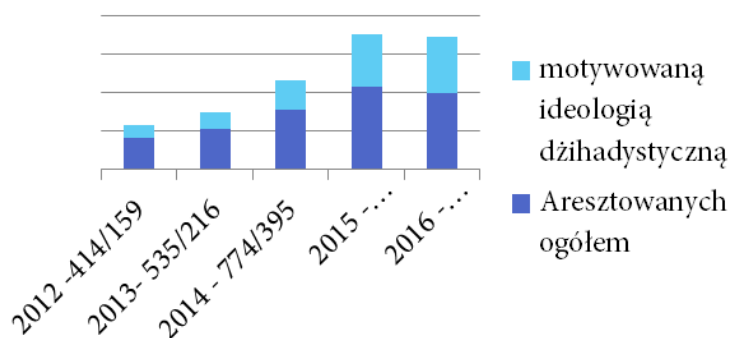

Rys. 4. Liczba ataków terrorystycznych w UE w 2016 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie – Raport Europolu 2017 r. (TE-SAT)

²⁰ J. Darczewska, *Dezynformacja – rosyjska broń strategiczna*, Ośrodek Studiów Wschodnich.

Potwierdzają to również dane zawarte w najnowszym raporcie Departamentu Stanu USA (Country Reports on Terrorism 2016, June 2017). Wynika z nich, iż obecnie największym zagrożeniem terrorystycznym w wielu częściach świata jest tzw. Państwo Islamskie oraz powiązane z nim grupy. W ciągu roku łączna liczba przeprowadzonych przez te podmioty ataków wzrosła o 17%, osób w nich zabitych o 48%, a porwanych i przetrzymywanych o 75%. PI oraz ich sojusznicy podejmowali działania terrorystyczne w ponad 20 państwach, w tym głównie w Iraku, Syrii, Nigerii, Afganistanie, Pakistanie, Egipcie i Libii. Pierwsze trzy kwartały 2017 r. pokazały, że eskalacja działalności PI miała miejsce również na terytorium Unii Europejskiej. Dokonując podsumowania informacji zamieszczonych w najnowszym Country Reports on Terrorism oraz analizując obecne wydarzenia międzynarodowe, podkreślić należy, że kolejne porażki ponoszone przez PI w Iraku czy Syrii najprawdopodobniej spowodują dalszą eskalację ataków terrorystycznych inspirowanych przez islamistów w różnych częściach świata. Ataki te będą realizowane przede wszystkim z wykorzystaniem powszechnie dostępnych środków (np. noże, rozpędzone samochody itp.), jak i materiałów wybuchowych czy terrorystów samobójców (w tym kobiety i dzieci). Odzwierciedla to między innymi zamach przeprowadzony ostatnio w Paryżu²¹.

Kolejny ważny aspekt to liczba osób aresztowanych w państwach Unii Europejskiej pod zarzutem terroryzmu. W 2013 r. dotyczyło to 535 przypadków, w 2014 r. – 774, a w 2015 r. – już 1077. Zmiana trendu nastąpiła w 2016 r., kiedy odnotowano niewielki spadek tego wskaźnika – 1002. W tym kontekście szczególnie niepokojącą tendencją jest odnotowany wzrost liczby aresztowanych za działalność terrorystyczną motywowaną ideologią dżihadystyczną. W 2012 r. było to 159 osób, w 2013 r. – 216, w 2014 r. – 395, w 2015 r. – 689, a w 2016 r. już 718 (rys. 5).

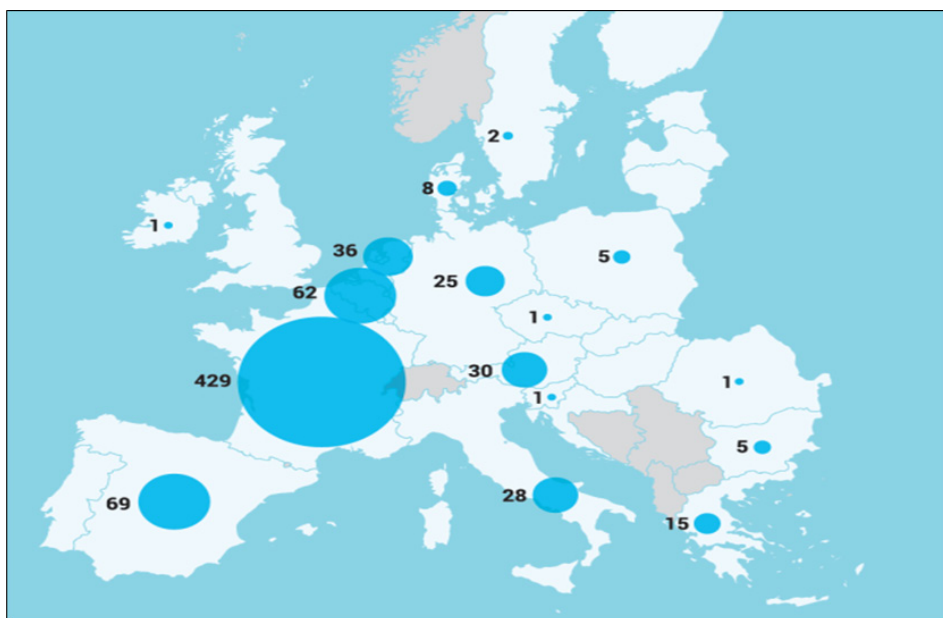
Rys. 5. Liczba osób aresztowanych w państwach Unii Europejskiej pod zarzutem terroryzmu, w tym działalność terrorystyczną motywowaną ideologią dżihadystyczną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie – Raport Europolu (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report)

²¹ S. Wojciechowski, *Terroryzm w ocenie władz USA. „Porażki daesh niosą ryzyko eskalacji zamachów”* [analiza], portal Defence 24.

Podkreślić należy, iż w 2016 roku około 70% wszystkich zatrzymanych za działalność terrorystyczną stanowili islamisci, a dla porównania dwa lata wcześniej wskaźnik ten wyniósł 50%. W 2016 r. najczęściej takich przypadków zarejestrowano we Francji – 429 (łącznie w tym państwie za różne działania związane z terroryzmem zatrzymano 456 osób).

W czołówce znalazły się też: Hiszpania – 69, Belgia – 62, Holandia – 36, Austria – 30, Włochy – 28, Niemcy – 25 (rys. 6)²².

Rys. 6. Liczba aresztowanych za działalność terrorystyczną motywowaną ideologią dżihadystyczną w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie TE-SAT, Report 2017, Europol

Warto zaznaczyć, że w 2016 r. do żadnego aresztowania na tle islamistycznym nie doszło w Wielkiej Brytanii, choć to właśnie tam zamieszkuje jedna z największych w Europie społeczności muzułmańskich, a tamtejszą grupę radykalnych islamistów szacuje się obecnie na około 20 tys. Ponadto, jak już zaznaczono, w Wielkiej Brytanii w 2016 r. odnotowano najwięcej aktów terroru (ale tylko o podłożu separatystycznym). Zakres tego zjawiska w poszczególnych państwach członkowskich UE ukazuje poniższe zestawienie liczbowe. W 2016 r. w Unii Europejskiej 135 osób zostało zabitych podczas ataków terrorystycznych wynikających z motywowanej

²² <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017> (19.09.2017).

ideologii dżihadystycznej. Ogółem zgłoszono 13 ataków terrorystycznych: Francja – 5, Belgia – 4 i Niemcy – 4. Z tych 13 ataków 10 zostało zakończonych. W sumie 718 osób zostało aresztowanych pod zarzutem terroryzmu związanego z terroryzmem dżihadystycznym. Liczba aresztowań wzrosła szczególnie we Francji: z 188 w 2014 r. i 377 w 2015 r. do 429 w 2016 r. w Niderlandach odnotowano również wzrost do 36 w 2016 r., w porównaniu z 20 w 2015 r. W pozostałych państwach członkowskich liczba aresztowań pozostała na mniej więcej tym samym poziomie lub wykazywała niewielki spadek. Na uwagę zasługuje fakt, że coraz częściej kobiety odgrywają większą rolę operacyjną w dżihadystycznych działaniach terrorystycznych, podobnie jak nieletni i młodzież, co wykazano w niedawnych (głównie) nieudanych i udaremnionych atakach w państwach członkowskich. Co czwarta osoba (26%) aresztowana w 2016 r. to kobieta, co stanowi znaczny wzrost w porównaniu z 2015 r. (18%)²³.

Unia Europejska boryka się i będzie się borykać w przyszłości z wieloma zagrożeniami o charakterze terrorystycznym i aktami przemocy o różnym podłożu i charakterze, w tym najgroźniejszym mającym motywację dżihadystyczną, zarówno ze strony grup w sieci, jak i samotnych aktorów. Ataki w Brukseli, w Nicei i w Berlinie, w szczególności przy użyciu materiałów wybuchowych (Bruksela) i pojazdów (Nicei i Berlina), były przeprowadzone w celu przypadkowego zabicia i zranienia jak największej liczby osób. Pokazuje to, że szkodliwa działalność bojowników dżihadu jest w stanie i chce zadawać obywatelom UE poczucie strachu, bólu i cierpienie oraz niepewność poczucia bezpieczeństwa, która jest podstawą demokratycznego ustroju i stanowi podstawową potrzebę egzystencjalną człowieka.

Zakończenie

Wydarzenia ostatnich lat, takie jak agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, destabilizacja Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej czy kolejne zamachy terrorystyczne, pokazują rosnące zagrożenia dla Polski. Budowanie potencjału obronnego naszego państwa powinno być osadzone w szerszym kontekście rozwoju, we wszystkich sektorach systemu obronnego Polski. Właściwa organizacja i rozwój tego systemu muszą być oparte na ściślejszej współpracy i współdziałaniu poszczególnych jego elementów. Dziś, z końcem drugiego dziesięciolecia XXI wieku, trzeba postrzegać bezpieczeństwo narodowe kompleksowo. Stosownie do nowych warunków musimy definiować nasze interesy i cele strategiczne oraz sposoby ich osiągnięcia. Jednocześnie transformować powinniśmy cały system bezpieczeństwa narodowego, zmierzając zwłaszcza do jego integracji, stosownie do nowych zjawisk i zagrożeń zachodzących w bliższym i dalszym otoczeniu Polski.

²³ Raport Europolu – 2017, s.12.

Ważnym czynnikiem zewnętrznym, rzutującym na stan bezpieczeństwa Polski, pozostaną relacje między Rosją a Zachodem. Dzisiaj trudno jest określić ich klarowną perspektywę. Jednak wydarzenia z ostatnich lat pokazują, że Rosja będzie utrzymywać kurs na odbudowę swojej mocarstwowości, nie licząc się z innymi, zwłaszcza kosztem sąsiadów. Wciąż istotne pozostają też zagrożenia militarne. Mogą one mieć charakter kryzysów polityczno-militarnych, prowokowanych w celu wywierania presji strategicznej w ramach bieżącej polityki, bez przekraczania progu wojny. Działania takie będą nasilać i przejawiać się w formie intensywnej rozbudowy potencjału militarnego w pobliżu polskich granic, przyjmując formę praktycznej demonstracji siły czy szantażu militarnego.

Sytuacja bezpieczeństwa Polski, zmieniająca się nieustannie pod wpływem zarówno szans występujących w środowisku zewnętrznym i wewnętrznym, jak i nowych wyzwań i zagrożeń, wymagać będzie ciągłego monitorowanie środowiska bezpieczeństwa oraz dostosowania do zmieniających się warunków, strategii działania państwa tak, aby gwarantowała ona optymalne osiągnięcie celów strategicznych niezależnie w każdych warunkach.

BIBLIOGRAFIA

- [1] DARCEWSKA J., *Dezinformacja – rosyjska broń strategiczna*, Ośrodek Studiów Wschodnich.
- [2] Defence 24, *Rosja wzmacnia system mobilizacyjny. Przygotowanie do dużej wojny?*, 22.11.2017.
- [3] KITLER W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, Uwarunkowania*. Systemy, AON, Warszawa 2011.
- [4] Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, MON, maj 2017.
- [5] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 1995 r.
- [6] KOZIEJ S., *Nakręcanie drugiej zimnej wojny*. Warszawa 2018 r.
- [7] SMURA T., LIPKA R., *Program modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej – stan realizacji i perspektywy powodzenia*, portal Defence 24.
- [8] Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 5 listopada 2014.
- [9] ŚWIERSZCZ K., *Bezpieczeństwo państwa w czasach współczesnych w ujęciu podmiotowo-aksjologicznych wyzwań*, „Przegląd nauk o obronności” nr ½, s. 66, WAT Warszawa 2016.
- [10] WOJCIECHOWSKI S., *Terroryzm w ocenie władz USA. „Porażki daesh niosą ryzyko eskalacji zamachów”* [analiza], portal Defence 24.

Źródła internetowe

- [1] Terroryzm-w-ocenie-wladz-usa-porazki-daesh-niosa-ryzyko-eskalacji-zamachow-analiza <http://www.defence24.pl/>.
- [2] Raport Europolu- 2017 s.12, *Terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017* (19.09.2017). <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu>.
- [3] Raport Europolu 2018 (TE-SAT, European Union Terrorism Situation and Trend Report), <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>.

